



Setlementti

IHMINEN TARVITSEE IHMISTÄ

TURVALLISUUS-
DIALOGIN
JÄRJESTÄMINEN

• Opas ja neuvoja •

SISÄLTÖ



Turvallisuuden tunne	3
1. Johdanto	4
2. Dialogitapahtuman ideointi	6
3. Tapahtuman suunnittelu	7
4. Tapahtuman organisaatio	8
5. Toimintasuunnitelma ja aikataulut	9
6. Kenelle dialogitapahtuma tehdään?	11
7. Paikan valinta	12
8. Tarjoilut ja eväät	13
9. Dialogitapahtuman turvallisuus	14
10. Yhteistyökumppanit	16
11. Budjetti ja rahoitus	17
12. Tiedottaminen ja markkinointi	18
13. Tulokset ja tulosten levittäminen	19
14. Vaikuttaminen ja muutos	20
15. Dialogi kerran, kaksi kertaa vai prosessin tapaan – jopa jatkuvasti?	21
16. Kestävä ja resilienssi yhteisö	22
17. Turvallisuustyön kytkeytyminen, viranomaisten ja kuntalaisten rajapinta ja roolit	23
18. Esimerkkejä ja vinkkejä erityyppisistä dialogeista	24
19. Linkit ja vinkit	29

Regina Järg-Tärno &
Sirpa Pekkarinen
Suomen Setlementtiliitto ry 2022
Korona 2022 turvallisuus –hanke
www.setlementti.fi

Taitto ja kuvitukset:
Kati Kinnunen, Graa

Opas on tehty oikeus-
ministeriön tuella.



Pieni laulu ihmisestä

*Ihminen tarvitsee ihmistä
ollakseen ihminen ihmiselle,
ollakseen itse ihminen.
Lämpimin peitto on toisen iho,
toisen ilo on parasta ruokaa.
Emme ole tähtiä, taivaan lintuja,
olemme ihmisiä, osa pitkää haavaa.
Ihminen tarvitsee ihmistä.
Ihminen ilman ihmistä
on vähemmän ihminen ihmisille,
vähemmän kuin ihminen voi olla.
Ihminen tarvitsee ihmistä.*

-Tommy Tabermann



TURVALLISUUDEN TUNNE

Oletko koskaan miettinyt, mikä saa sinut kokemaan turvallisuutta tai turvattomuutta? Miten asuinalueesi fyysinen ympäristö rakennuksineen, valaistuksen ja kasvillisuuden kanssa vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen? Miten naapurit, asuinalueesi ja lähialueesi ihmiset, asukkaat vaikuttavat olemassaolollaan, toiminnallaan, sanoillaan, läsnäolollaan ja/tai poissaolollaan siihen kokemukseen? Miten erilaisten ihmisten ominaisuudet vaikkapa ikä vaikuttavat siihen? Herättävätkö itseäsi huomattavasti erilaiset tai eri ikäiset tai erilaisessa elämäntilanteessa olevat ihmiset sinussa luot-

tamusta tai varovaisuutta? Ja jos nyt mietitään korona-aikaa, niin miten se vaikutti? Heräsi-
kö meissä epäluottamusta kanssaihmiin tai kenties päinvastoin luottamus ja rohkeus ja tarve luottamukseen, kohtaamiseen ja dialogiin?

Tarvitseeko ihminen ihmistä ollakseen ihminen ihmiselle, ollakseen itse ihminen?

Ihminen tarvitsee ihmistä, kohtaamista, kuuluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi tulemistä, ollakseen itse ihminen.

1. JOHDANTO

Dialogitapahtuman järjestäjän opas on tarkoitettu kaikille asuinalueen-
sa tai yhteisönsä turvallisuudesta ja turvallisuuden tunteesta kiinnostuneille henkilöille ja muille, jotka haluavat järjestää turvallisuusdialogeja. Turvallisuusdialogi on ohjattu keskustelutilaisuus, jossa käsitellään turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen liittyviä asioita. Nämä asiat voivat olla konkreettisia aiheita, huolia tai epäkohtia, tai abstraktia, yleistä keskustelua nykytilasta tai tulevaisuudesta.

Turvallisuusdialogit kytketään tässä kontekstissa turvallisuuden edistämisen työkaluksi ns. rikosentorjunnan turvallisuuden tunteen edistämisen yhteisöpedagogiseksi välineeksi. Turvallisuusdialogin järjestäjän oppaassa käymme läpi dialogitapahtuman järjestämisen ideointi- ja suunnitteluvaiheesta toteutusvaiheeseen aina tapahtuman päättämiseen ja palautteeseen asti. Tarkoituksena on antaa käytännön vinkkejä ja neuvoja dialogitapahtuman toteuttamiseen. Näistä vinkeistä olemme itse hyötynneet. Olemme havainnoineet dialogitapahtumien palautteita ja tarkasteleet omaa toimintaamme kriittisesti.

Keskitymme oppaassa käytännön asioihin ja toimiin, jotka edistävät tilaisuuden järjestämistä sekä ennen, että itse dialogitapahtuman aikana. Tavoite on luoda kaikille asiasta kiinnostuneille matala kynnyys osallistua ja kokea, sekä tilaisuuteen tuleminen, että siellä oleminen,

turvalliseksi olla, jakaa ajatuksiaan ja ehdotuksiaan – huolimatta siitä minkälaista asiaa käsitellään ja vaikka mitä mieltä itse on näistä asioista. Toisin sanoen, kokea, että itse on arvokas sellaisena kuin on.

Järjestäjän näkökulmasta, kun turvallisen tilaisuuden, ympäristön ja keskusteluilmapiirin rakentamisessa onnistutaan, on palkitsevaa huomata, miten ihmiset keskustelevat haastavistakin asioista rauhallisesti ja rakentavasti. Breaking bread together – yhdessä syöty ateria ja jaettu ruoka/leipä yhteisen pöydän ääressä luo jo itsessään jotain hienoa turvallisuuden tunnetta keskustelulle, mutta myös koko yhteisölle laajemminkin.

Opas on tarkoitettu inspiraation lähteeksi ja onnistuneen dialogitapahtuman evästämiseksi. Sitä ei tarvitse missään tapauksessa noudattaa orjallisesti ja kopioida askelmerkkejä ja neuvoja. Eikä opas mitenkään pystyisi tyhjentävästi kertomaan ja ennakoimaan ohjeiltaan ja neuvoillaan kaikkea, koska jokainen tilaisuus ja sen järjestäminen ovat uniikkeja ja tekijöidensä näköisiä. Kukin tilaisuus sisältää hetkessä tilanteensa siivittämänä luovasti räätälöityjä kohtaamisia. Toki tilaisuuksissa on hyvä olla valmis runko ja rakenteellinen käsikirjoitus, sekä valmiutta, osaamista ja tietoista läsnäoloa dialogin ja keskustelun kannattelemiselle. Kuitenkin on hyvä välttää keskustelun ohjaamista johonkin tiettyyn suuntaan tai pakottaa sitä tietyn tyyppiseksi sisällöltään.

Meillä jokaisella on järjestelijänä ja dialogin vetäjänä oma käsiala ja toimintatapa. Me kasvamme ja kehitymme joka ikinen kerta, kun järjestämme tilaisuuksia uudestaan ja uudestaan. Dialogin vetäjänä ja siihen osallistujana oleminen on luova ja transformatiivinen oppimis- ja kasvuprosessi, sekä yksilön, että yhteisön näkökulmasta. Vaikka dialogitilaisuuden voi järjestää lyhyelläkin varoitusaajalla, riittävä valmistelu-aika koota yhteistyötahot, verkostot ja tarvittaessa niiden luominen auttavat dialogia onnistumaan. Huolellinen ja rauhallinen suunnittelu helpottaa löytämään optimaalisen ajan ja paikan tapahtumalle sekä mahdollistaa sopivat tarjoilut. Ja se kaikkein tärkein eli itse osallistujat saavat ajoissa tietoa asiasta ja pääsevät paikalle. Huolellista suunnittelua tärkeämpää on valmistella tilaisuus **yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa ja osallistaa heidät tilaisuuden toteuttamiseen sen eri vaiheissa yhteisöpedagogisella otteella**. Näin syntyy tilaisuuden aito omistajuus ja siihen sitoutuminen. Ulkopuolelta järjestetty ja ulkoa tuleva tapahtuma on vain kertaluonteinen näytelmä, johon osallistuja tuntee itsen-

sä tarkkailijaksi, katsojaksi. Aito osallisuus on tätä enemmän.

Tämä dialogiopas on toteutettu oikeusministeriön myöntämän valtionavun turvin arjen turvallisuutta edistävillä rikoksentorjuntahankkeille. Hankkeen työnimi oli **Korona 2020 turvallisuus** ja hanketta koordinoi ja toteutti vuonna 2020–2022 Suomen Setlementtiliitto ry. 'Dialogitilaisuuden järjestäjän opas' sisältää keskusteluosuuden eli itse turvallisuusdialogin vetäjän oppaan.

Kiitokset hankkeen kaikkiin työpajoihin, koulutuksiin ja kokouksiin osallistuneille asukaille ja yhteisöille! Erityiskiitokset teille, Emmanuel Sibomana ja Alina Ahtamo, arvokkaista kertomuksista monikulttuuristen yhteisöjen koronakokemuksista. Discord-koukeroissa meitä auttoi Mirja Hänninen ja oppaan graafiseen suunnitteluun saimme apua kuvittaja Kati Kinnuselta. Kiitos myös Setlementtiliiton ent. kehittämissuunnittelijalle Ville Kujanpääle koronaan liittyvän rikollisuuden aineistonkeruusta.

Onnistuneita ja aivan huippumahtavia dialogitapahtumia turvallisuudesta!

*toivottavat Sinulle
tämän oppaan kirjoittajat,
dialogifanit ja -vertaiset,
Sirpa ja Regina*



2. DIALOGITAPAHTUMAN IDEOINTI

Turvallisuusdialogin ideoinnissa taustalla voi olla joko tunnistettu ongelma, huoli, riski tai joku muu paikallinen tilanne, mikä vaikuttaa siihen, että huomataan, että yhteisössä on selvästi huolia, pelkoa tai riski niille, tai ehkä jopa selvästi merkkejä yhteiskuntarauhan vaarantumisesta, rikollisuusilmiöistä tai sosiaalisesta levottomuudesta. Voi olla myös, että näyttää siltä, että kaikki on kunnossa ja mistään huolista ei tiedetä mitään, mutta halutaan ottaa selvää onko niitä ja jos on, niin millaisia huolia tai pelkoja ilmenee yhteisössä, eli kerätä samalla ns. ruohonjuuritasolta myös hiljaista tietoa asioista, joista ei ole vielä tullut riittävän näkyviä ja vaikuttavia, ongelmallisia. Niihin ilmiöihin on syytä/hyvä tarttua matalla kynnyksellä. Nostaa asioita keskusteluun. Tunnistettu turvallisuuden tai **turvallisuuden tunteen** vaaratekijä voi olla paikallinen, alueellinen, kansallinen tai vaikkapa kansainvälinen huoli tai riski tai konkreettinen tapahtuma. Siihen voi liittyä sekä suoria, että välillisiä turvallisuusuhkia.

Miten vahvistaa yhteisön resilienssiä, kohtaamista, luottamusta, transformatiivista oppimista ja toimintakykyä niissä haasteissa?

Kun asia tuodaan keskusteluun, samalla on mahdollisuus kartoittaa ilmiötä, sen luonnetta, laajuutta ja vaikutuksia yhteisölle, yhteisön resistenssiä ja samalla vahvistaa yhteisön yhteisöllisyyttä, luottamusta, keskustelutaitoja ja puheeksi ottamista vaikeistakin asioista hyvinkin eri mieltä olevien ihmisten kesken kunoittaen ja kuunnellen.

Dialogitapahtuman ideointiin lähdetään yleensä jo pienen porukan kanssa yhdessä. Se voi olla vaikea määritellä etukäteen, että ketkä he ovat, mutta yleensä liikkeelle lähdetään, kun joku kiinnostuu tai huolestuu jostain ilmiöstä ja toinen on valmis tukemaan tilaisuutta resursseilla (henkilötyönä tai taloudellisesti).

Aletaan yhdessä miettiä tilaisuutta, kohderyhmää, viestintää, markkinointia, taloutta, aikatauluja, tiloja ja muuta siihen liittyvää ja tarpeellista, mitä tunnistetaan tai havaitaan.

Keskeisiä apukysymyksiä turvallisuusdialogin järjestämisen kannalta:

- Mitä järjestetään? Tilaisuus ja sen luonne
- Missä järjestetään? Paikka ja tila
- Milloin järjestetään? Ajankohta
- Miksi järjestetään? Tarkoitus
- Kenelle järjestetään? Kohderyhmä
- Kuinka monelle henkilölle järjestetään? Määrä/kapasiteetti
- Millaisia odotuksia? Toiveet tilaisuudelle
- Mihin johtaa? Seuraukset. Turvallisuuden tunteen ja luottamuksen edistäminen
- Miten vaikuttaa turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen? Vaikutukset. Turvallisuuden edistämisen tarkoitus/tavoite
- Mitä tiedolla tehdään? Opit ja osaaminen, tiedon jakaminen

3. TAPAHTUMAN SUUNNITTELU

Kelpo tilaisuus syntyy hyvästä valmistelusta. Ja puoleksi suunniteltu on jo puoleksi tehty... Järjestäjätahon on hyvä määritellä raamit tilaisuudelle ihan rauhassa. Ennen liikkeellelähtöä tulee miettiä, **mitä tehdään, kuka tekee, kenelle, miksi, miten, missä ja milloin**.

Kun tapahtumaa suunnittelee, on "rakennettava pystytystelineitä" niin, että niitä voi korjata, siirtää ja muokata. (Tämän saimme itse todeta koronavaiheiden aikana.) Neuvomme on, muista **joustavuus ja armollisuus**, varsinkin poikkeusoloissa. Yleiset normit tapahtumajärjestäjille on hyvä muistaa, samoin isännänvastuu. Palvelulupaukset ja odotukset tulee täyttää. Jos huomaa, että riskejä kasautuu tummiksi pilviksi taivaalle, on mietittävä, onko oikea aika tapahtumalle tai mitä muuta tulisi muuttaa? Lohdullista on, että tyylikkääksi suunniteltu tilaisuus voidaan myös tyylikkäästi peruuttaa.

Tiedottaminen

Valmistelujen minimiaikataulu syntyy käytännön seikoista; miten ja millä aikataululla tavoitetaan kohderyhmä. On mietittävä tiedotetaan paikallislehdessä, yhteisön ilmoitustauluilla, verkkokirjeillä, somessa vai miten? Jos yhteisö on ketterä tulemaan koolle, voi aikataulu olla myös nopeasti etenevä. Muista, että helposti saa palautetta, jos liialla kiireellä pilataan mahdollisuus tulla mukaan...

Itse tapahtuman jälkeisille toimille, jatkotoimenpiteille ja tuloksista tiedottamiselle on myös varattava aikaa ja resursseja.

Valmistelujen aikatauluun vaikuttaa, onko palvelujen tuottajat kilpailutettava ja hankinnat tehtävä mahdollisten (hanke-)rahoitusohjeiden mukaan.



4. TAPAHTUMAN ORGANISAATIO



Ketkä tarvitaan, että dialogitapahtuma onnistuu?

Voisi todeta, että taustavoimia tarvitaan kaksi tahoja! Paikallinen ja asiantuntijataho. Meidän kokemuksissamme paikallinen tahoa löytyi asukkaista, paikallisyhteisöstä ja kylästä, ja heitä edusti valmisteluorganisaatiossa joku aktiivi toimija, yhdistys tai kellokas. Asiantuntijatahona meidän kokeiluissa olimme me tiiminä, Regina ja Sirpa. Täydensimme omaa tiimiämme lisäasiantuntijoilla tarvittaessa, kuten Discord-kokeilussa Jämsässä. Asiantuntijataho voi löytyä varmasti myös oman yhteisön sisältä tai sen verkostoista.

Valmisteluporukasta olisi hyvä löytyä **koordinaattori**, joka pitää lankoja käsissään, ja jolta voi kysyä miten homma edistyy. Koordinaattoria ei pidä uuvuttaa tiedottamisvastuulla, vaan tähän tehtävään nimetään erillinen henkilö, **tiedottaja**. Viestinnän tulee olla selkeää ja informatiivista, mutta samalla innostavaa ja osallistavaa. Tapahtuman järjestäjätahon/

isännän yhteystiedot on tärkeää olla nähtävissä, että syntyy luottamus toimijoiden välille.

Itse dialogitapahtumaan tarvitaan **vetäjä ja kirjuri**, ja heille **avustaja**, joka voi olla myös paikallinen henkilö. Avustajan tehtävä on huolehtia, että fasilitetit ovat käytettävissä tapahtumapaikalla ja -aikana. Näitä asioita on muun muassa pysäköintiopasteet, taukoihin liittyvät palvelut ja järjestelyt tarjoilujen osalta. **Vetäjän ja kirjurin tehtävä on keskittyä dialogin juoksutukseen ja dokumentointiin.**

Paikallinen vastuuhenkilö (esimerkiksi yhteisön yhteyshenkilö) voi toimia edellä mainittuna avustajana tai sitten hän vastaa siitä, miten dialogi ja sen jatkotoimenpiteet hyödyttävät yhteisöä itseään. Vastuuhenkilö tulee nimetä jo valmisteluvaiheessa.

Kullekin mainitulle avainhenkilölle on hyvä nimetä varahenkilö, että itse tapahtumaa ei tarvitse peruuttaa sairaustapauksen tai muun esteen johdosta.

5. TOIMINTASUUNNITELMA JA AIKATAULUT

Tässä kappaleessa käsitellään miten dialogitapahtuma (työpaja/istunto) juoksutetaan toteutuspäivänään. Mahdollista on, että tapahtumalle varataan koko päivä, puoli päivää, ilta tai

kokonainen viikonloppu! Jos dialogista muodostuu sarja pieniä keskustelutilaisuuksia tai useita erillisiä työpajoja, on parasta jakaa ne teemoittain toteutettavaksi. Tämä helpottaa dokumentointia.

Lukujärjestys muodostuu seuraavista 'oppitunneista'

- ennen osallistujien saapumista operaattorit (vetäjä, kirjuri ja avustaja) **valmistavat salin** työpajaa varten; tuolit, pöydät, vapaat seinät muistiinpanopapereita varten, juomavettä ja lasseja sivupöydälle
- osallistujien **saapuminen ja ilmoittautuminen** työpajaan, varmistetaan että tieto mahdollisista erityisruokavalioista on saavuttanut keittiön
- **tervetuloa-sanat**, joiden ohella annetaan yleisohjeistus paikasta, kuten ohjeet sosiaalitulasta ja hätäpoistumisteistä sekä paikkatiedot mahdollista 112-tilannetta varten
- operaattoreiden (vetäjä, kirjuri ja avustaja) ja paikallisen yhteyshenkilön **esittäytyminen**
- osallistujien toteaminen, nimilaput esiin
- sovitaan käytänteistä, saako tapahtumassa valokuvata ja kuvia jakaa
- päivän lukujärjestyksen toteaminen/jakaminen
- kestosta ja tauoista sopiminen,
- vetäjä kertoo osallistujille dialogin perusteet ja säännöt, todetaan että lopputulos on osallistujien aktiivisuuden summa
- tarvikkeiden, kuten post-it-laput ja kynät, jako pöytiin, ellei ole jo valmiiksi jaettu saliin
- **johdanto päivän teemaan**, sovitaan pysyykö teema aiheessa, joka ennalta sovittu/ajateltu vai onko joku toinen ajankohtaisempi asia mielessä (fokusointi)
- **sessio 1** alkaa, lämmittelykysymys, harjoitellaan mielipiteen esiin tuomista
- ensimmäinen teemakysymys -> kunkin oma vastaus joko suullisesti tai lapulla, muistetaan vuoropuhelun luonne, annetaan palautetta, avataan asiaa, pohditaan yhdessä
- välikeskustelu jos sille tarvetta
- toinen teemakysymys -> vastaus
- mahdollinen ryhmätehtävä
- dialogi jatkuu vetäjän valmistelun ja toteutuksen puitteissa
- *pidetään 1.tauko noin 1½ tunnin kuluttua*
- **sessio 2**
- *ruokatauko*
- **sessio 3**
- *tauko*
- **sessio 4**
- **palautekeskustelu**
- jatkotoimenpiteistä sopiminen
- **loppupuheenvuoro**, kiitokset
- mahdolliset kahdenkeskiset keskustelut
- operaattoreiden ja paikallisen vastuuhenkilön lyhyt **palaveri**, yhdessä sovittavat asiat; mm. laskutus, dokumentointi, yhteydet viranomaisiin



Välineet

Mitä tarvikkeita tarvitaan työpajaan?

Post-it-lappujen ja kynien ohella tarvitaan isoja papereita seinille ja tusseja. Fläppitaulun paperit toimivat, myös A3-kokoiset arkkit. Whiteboard-taulu omine tusseineen auttaa vetäjää selostamaan asiaa kaavioilla tai muistiinpanoilla. Erilaiset teipit, sakset, sinirtarrat ja nastat osoittautuvat kyllä tarvituksi! Kokeneella vetäjällä/kirjurilla ovat nämä usein mukana salkussa tai pakissa. Meidän työpajoissa kysymyksiin liittyvät vastauslaput ja kommentit kiinnitettiin seinille otsikkoarkkien/teemakysymysten yhteyteen ja sitten ne valokuvattiin dokumentointia varten. Vetäjän tyylistä riippuu, tarvitaanko paikalle videotykkiä ja valkokangasta. Videoklippi tai www-sivujen esittäminen elävöittää puhetta ja voi murtaa jäätä. Erilaisia turvallisuusvinkkejä voi esitellä osallistujille ja näyttää esimerkkejä hyvistä käytänteistä. Näitä tilanteita varten on hyvä, että vetäjän käytettävissä on toinen läppäri kuin kirjurin käyttämä dokumentointiin varattu kone. Joskus on tarpeen, että salissa tai yleensä paikalla on mahdollisuus tulostaa joku paperi, ja tähän tarpeeseen voi olla kätevää olla mukana muistitikku, jolla siirtää tiedostoja tulostusta varten, esimerkiksi paikkan toimistoon.

HUOM. Jos työpaja toteutetaan osittain tai täysin etänä, Teams- tai Discord-yhteyksin, on sitä tärkeämpää suunnitella fasilitointi ja dokumentointi.

Aikataulut

Mitä voimme todeta aikataulusta? Lyhyimmillään dialogi kestää kolme tuntia tauko-

neen. HUOM. Jos ryhmässä on mukana erikielisiä tai erityisiä henkilöitä, tulisi aikaa olla käytettävissä riittävästi. Kolmen tunnin dialogiin harvoin mahtuu erillistä ruokailua, ellei tapahtumaa aloiteta juuri sillä osiolla. Asian (teeman) haltuunotto ottaa aikansa. Myös keskustelut viriävät eri lailla eri ihmisten kesken. Arvokkainta dialogi on silloin kun siinä syntyy yhteinen ajatus erillisistä mielipiteistä ja tilaisuus päättyy konsensukseen, yhteiseen näkemykseen. Samaa mieltä ei kuitenkaan tarvitse olla. Moniäänisyys on sallittua. Dialogin päättyessä on myös aistittavissa yhteishenkeä ja hyvä ilmapiiri. Dialogin järjestäjä kokee onnistumista.

Erityisen hyväksi me olemme kokeneet sellaiset dialogit, joissa voidaan toteuttaa keskustelu ja yhdessä oleminen kiirettömästi. Kuitenkin haastavaa on saada ihmiset osallisiksi koko päivän ajaksi, erityisesti kun he ovat vapaaehtoisina dialogin käytettävissä. Mielenkiintoista on myös, jos dialogi voidaan toteuttaa kaksiosaisena, jatkumona, jossa yksilö voi pohtia ydinkysymystä itsekseen kokoontumisten välillä ja löytää siihen rauhassa omia ratkaisuehdotuksiaan. Toisella kokoontumiskerralla palataan asiaan ja kootaan näitä näkemyksiä.

Osallistujamäärä

Voimme neuvoa, että ensikertalaisten kannattaa lähteä dialogia järjestämään mieluummin pienemmällä kuin liian isolla porukalla. Näin saa varmuutta ja onnistumisen kokemuksia helpommin. Ensimmäisellä kerralla 10–15 henkilön porukka on mainio määrä osallistujia.

Kun osaamista on karttunut ja varmuutta tullut dialogien järjestämisestä, silloin 15+ henkilöä on sopivaa. Sitten jo 20–25 henkilön ohjaaminen on jo haastavampaa, kun järjestelyt ja monien asioiden huolehtiminen vaativat enemmän aikaa ja huomiota.

Itse osallistujalle mielekäs ja ystävällinen dialogikokemus syntyy pienellä porukalla. Jokainen tulee kuulluksi. Näin olo on turvallisen intiimi, etenkin jos osallistujat eivät ole entuudestaan toisilleen tuttuja. Luottamuksen rakentaminen ja virittäytyminen aiheeseen ottaa aikansa.

6. KENELLE DIALOGITAPAHTUMA TEHDÄÄN?

Hyvä dialogitapahtuma on moniääninen ja yhteisöään poikkileikkaava. Kun halutaan koko yhteisön tahtotila kuuluviin, on tärkeää mahdollistaa erilaisten asukkaiden ja toimijoiden osallisuus. Järjestetäänkö dialogitapahtuma kaikille yhteisössä vai jollekin tietylle ryhmälle? Esimerkiksi kyläyhteisö tai asuinalueen kaikki ihmiset, kerrostaloasukkaat, nuoret, eläkeläiset, maahanmuuttajataustaiset, työttömät? Jos dialogi tuotetaan yhteisön tarpeisiin vastaavaksi, tulee yhteisön itse päästä ilmaisemaan, ketkä kutsutaan, keitä tapahtuma koskee. Ketkä ovat avainhenkilöt?

Kun kohderyhmäksi valitaan tai määritellään joku erityinen joukko ihmisiä, on mietittävä, missä ja milloin kohderyhmän ”edustajat”, kohderyhmään kuuluvat, tai itsensä kohderyhmään kuuluvaksi tai edustajaksi kokevat, ovat tavoitettavissa. Millaiset ovat heidän arjen aikataulut, liikkuminen ja kohtaamispaikat? Pääsevätkö osallistumaan tai tarvitaanko erikoisjärjestelyjä? Erityisryhmien kanssa on mietittävä muun muassa avustajakysymykset, esteettömyys ja tulkkien tarve.

Joskus on hyvä miettiä synergiaetuja tai onko syytä erityisesti välttää jotain ajankohtaa. Onko joku aika tiukasti rajattava pois tai ei-mahdollinen tai päinvastoin, niin sopiva ajallisesti ja paikankin suhteen, että joku dialogitapahtuma olisi osana muuta kohderyhmän säännöllistä toimintaa tai ohjelmaa – esim. eläkeläisten arkitilaisuudet. Koululaiset ovat koulussa, seikka, joka rajoittaa, ja toisaalta mahdollistaa. Tai esimerkiksi jos maahanmuuttaja-aitteja tai yksinhuoltajia halutaan dialogiin mukaan, miten tämä mahdollistetaan? Tarvitaanko lastenhoitoapua tai lapsille omaa ohjelmaa. Miten tämä lisätarve toteutetaan ja rahoitetaan?

Voi sanoa, että sitä saa, mitä tilaa. Dialogitilaisuus on räätälöitävissä erityisesti nuorille, erityisesti maahanmuuttajataustaisille, erityisesti vanhoille, erityisesti yrittäjille ja niin edelleen. Räätälöinti tarkoittaa tapahtuman fasilitoinnissa työmenetelmien ja -välineiden valintaa, sekä tapahtuma-ajankohdan valintaa.

MUTTA!

Tärkeä on muistaa, että osallistuminen dialogiin on aina vapaaehtoista! Ja osallistuja saa itse päättää osallistuessaakin, haluaako käyttää puheoikeuttaan, haluaako puhua. Dialogissa ei ole pakko puhua, eikä dialogi ole kuulustelua. Dialogitapahtumaan on mahdollisuus osallistua, mutta halutessaan voi jäädä myös pois/olla osallistumatta. Siksi esimerkiksi koulussa järjestettävän dialogin yhteydessä on tärkeä, että se ei olisi ristiriidassa oppitunnille osallistumis- eli läsnäolovelvollisuuden kanssa.

Dialogitilaisuuden dynamiikan ja työskentelurauhan kannalta on tärkeää ja hyvä, että osallistuja sitoutuu tulemaan sovittuun aikaan ja osallistumaan koko tapahtuman ajan. Tämä antaa muille työskentelyrauhaa.

Lasten ja nuorten dialogien valmistelussa ja toteutuksessa on huomioitava lasten ja huoltajien oikeuksia koskevat säännöt ja ohjeet koskien lasten haastattelu- ja/tai kuulemistilaisuuksia ja muistettava huoltajille informaation antamisesta tilaisuudesta, sen luonteesta ja tarkoituksesta. Onkin mietittävää etukäteen, tarvitaanko huoltajan suostumusta lapsen osallistumiseen ja lapsesta kuvien ottamiseen. Lapsille ja nuorille on avattava muita tarkemmin osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuus ja samalla myös kerrottava tärkeästä oikeudesta eli osallistumisen vapaaehtoisuudesta.

7. PAIKAN VALINTA

Paikan valintaa voi miettiä monella tavalla. Voi esimerkiksi etsiä tilaisuudelle sellainen paikka, mikä on kohderyhmälle tuttu ja turvallinen ja heillä säännöllisesti käytössä. Tai sitten voidaan valita uusi houkutteleva paikka, mihin olisi kiva mennä tutustumaan.

Kokemuksesta uskallamme sanoa, että turvallisuusdialogissa tuttu paikka toimii hyvin, varsinkin jos tilalla on ”sopiva” käyttäjäryhmä luonnollisesti vakiokäyttäjänä. Saadaan kokoon joukko osallistujia, joita halutaan dialogin avulla keskusteluttaa ja kuullaan jokaisen yksilön tai tietyn ryhmän näkemys asiaan. Dialogi tutussa paikassa lisää kohderyhmän tavoitettavuutta ja tukee mahdollisimman monen osallistumista hyödyntäen arjen rutineja ja omia tiloja. Voidaan saada tietoa vakiokäyttäjäryhmän asioista ja arjesta. Vakiokäyttäjien joukossa olevilla avainhenkilöillä voi olla asema tai merkitys, jolla tilaisuus saadaan luoduksi paikalliseen tilaan.

Kuitenkin on muistettava, että tutut henkilöt ja vakituiset kävijät eivät edusta koko kohderyhmän tai asuinalueen populaatiota. On tärkeää saada kattavaa ja yleistettävää tietoa turvallisuudesta tai turvattomuuden tunteesta. Että onnistuttaisiin saamaan edustuksellisuus ja yleistettävyys aikaiseksi, tulee mahdollistaa monenlaisten ja toisiinsa nähden erilaisten osallistujien mukaan tuleminen. Yhteisön luottamus menettelyä kohtaan syntyy demokratian avulla ja korostamalla kuulemismenettelyä. Jokainen ääni on tärkeä. Jokainen henkilö on dialogissa tarvittu.

Voi olla riski, että kullekin tuttu oma ryhmä on niin tiivis, että uusia osallistujia ei tule helposti mukaan ja syntyy rakenteellista ulkopuolisuutta. Nämät kysymykset ja riskit on hyvä pitää mielessä ja haastaa/rikkoa, ja jopa kyseenalaistaa, onko vakiopaikka paras mahdollinen, estääkö se jopa jonkun osallistumisen tai rajoittaa sitä. Oma nimikkotila tai vahva tuttu porukka voi aiheuttaa kuplaantumisilmiön.

Hienoa on, jos itse tilaisuus voidaan liittää tilakäytön näkökulmasta siihen, että se on jollakin toimijalla sopivasti käytössä ja sen käyttäminen dialogitapahtumaan on kaikille osapuolille win-win-tilanne. Kun omaa tilaa ei ole käytettävissä tai oma tila ei ole optimaalinen, voi syntyä kustannuksia tai kuluja, mikä on huomioitava budjetoinnissa. Yksi mahdollisuus on hyödyntää kunnan tiloja, kuten kirjasto, opistotilat ja koulut. Dialogitapahtuman voi toteuttaa myös esim. paikallisen (pien-)yrittäjän kanssa, jolloin tilakustannusta voidaan kompensoida palvelujen, esimerkiksi tarjoilujen, ostamisella. Niin julkisten kuin yksityistenkin tilojen tulee olla viihtyisät ja sisäilmaltaan terveet.

Huomasimme, että poikkeusoloissa paikan tai sopivan tilan valinnassa tulee vastaan monia haasteita. Tilaisuuksia voi peruuntua sisätiloihin liittyvien rajoitteiden ja vaatimusten takia. Tähän kannattaa miettiä luovia ratkaisuja – löytyisikö toisenlaisia tiloja ja miten ulkotiloja ja luontoa voisi hyödyntää. Olemme ehkä liian tilariippuvaisia. Uskallamme sanoa, että puistodialogi retkituoleineen oli aivan mahtava kokemus itsessään.

8. TARJOILUT JA EVÄÄT



Breaking bread together – jaetaan leipä yhdessä. *To break bread is to affirm trust, confidence, and comfort with an individual or group of people.*¹ Tähän ei ole paljon lisättävää.

Ehdottomasti syödään yhdessä. Monien dialogien ja tapahtumien järjestäjinä voimme sanoa, että mikään ei luo paremmin turvallista ilmapiiriä ja hyvän olon tunnetta yhteiselle keskustelulle ventovieraidenkin kesken kun ensin on syöty vatsa täyteen ja rupateltu vähän.

Riippuen toki kellonajasta, myös dialogin jälkeen voi syödä, mutta mikäli on mahdollista syödään ensin ja saadaan ruoan odottaminen ja huomio/häiriö sen esille laittamisen osalta pois. Lähtö- tai kiitoskahvit toki ovat mukavat aterian tai välipalan lisäksi, etenkin jos osallistujien kotimatka on pitkä tai hankala.



Ruoka voi olla joko valmiina tilattuna, esimerkiksi jos tilaisuuden järjestämispaikka toimii myös muuten ruokailupaikkana. Tai sitten yksi mukava ja suositeltava mahdollisuus on osallistaa toimijat ruoanlaittoon niin, että aina-

kin tarvikkeet ja ehkä myös väivannäköä korvataan. Tilaisuuden järjestäjä, kohderyhmä tai tilan tarjoaja voi tehdä voittoa tavoittelemattomana toimijana/järjesötoimijana tai asukasliikkeenä pientä varainhankintaa omille projekteille ja tekemisille. Laite-

taan eurot ja niistä saatavat hyödyt kiertämään ja tuetaan paikallista kansalaisaktiivisuutta ja toimijoita.

Vaihtoehtona on myös, että järjestäjä tuo vaan kaupasta jotain pöytään. Se on joskus välttämätöntä ja helpointa, mutta itse emme sitä suosittele ensimmäiseksi ratkaisuksi monesta syystä. Se vie jotain arvokasta pois dialogin järjestämiseltä ja itse tilaisuudeltakin.

Tarjolla oleva ruoka voisi olla kodinomaisista lähi-/arkiruokaa, jos vaan on mahdollista. Poikkeusolot, yksinäisyys ja kohtaamisen tarve näkyvät myös siinä, että hyvin harvoin on tilaisuuksia tai mahdollisuutta syödä yhdessä kunnon ateria. Mukavampaa on jos ei ole vain pelkät eväät tai lämmitetyt einekset. Raaka-aineista yhdessä valmistettuna ateria ei ole edes suuri kustannus, mutta vaivaansa väärtti. Arvovalintakysymys. *“Mukavat, kodikkaat ja sesonkiin liittyvät tarjoilut antavat tunnetta, että olen tärkeä, tänne on kiva tulla!”*

Ruokavaliot ja rajoitteet voidaan pyytää etukäteen, tilaisuuden markkinoinnin yhteydessä, mutta harvemmin sitä tietoa saa. Hyvä on tarjota sellaista, mikä on mahdollista ruokaa monelle tai kohderyhmän erityispiirteitä kunioittavaa. Kasvispainotteinen on hyvä vaihtoehto.

Verensokerit, hyvä mieli ja jaksaminen, keskittyminen on hyvä varmistaa. Se luo hyvän olon ja mielen myös keskustelulle vaikeista asioista ja tunteista.



1. Lähde: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Break%20bread>

9. DIALOGITAPAHTUMAN TURVALLISUUS

Henkinen ja fyysisen turvallisuus ennen kaikkea. Korona-aikana kiinnitimme huomiota myös terveys- ja turvallisuuteen, mikä johti helposti siihen, että tilaisuuksia ei ollut mahdollista järjestää vaikka tarve niille oli. Jouduimme vaihtamaan tiloja tai siirtämään tapahtumia, mutta se oli parempi näin, kuin tehdä tilaisuudesta ja sen järjestämisestä jotain, mikä ei olisi sopinut yhteen dialogin tarkoituksen ja tavoitteiden ja arvojen kanssa.

Kenenkään turvallisuutta ja tarpeita ei ole tarkeitus haasta tai vaarantaa. Tilaisuus täytyy kuitenkin olla avoin ja mahdollinen, esteetön. Jos tilaisuuden järjestämiseen liittyy haasteita, niin kannattaa miettiä esimerkiksi voiko vaihtaa tilaa tai ajankohtaa tai muotoa. Yliylönneiltä ja osallistujien tietyllä tavalla toimimisen pakottamisen/olettamisen edellyttämiseltä kannattaa ehdottomasti välttää. Turvallisuusdialogissa ei ole kovin turvallinen tai luottavainen ilmapiiri, jos joku joutuu tinkimään omista turvallisuustarpeista tai toimimaan pakotetusti vastoin omia tarpeitaan, periaatteita ja harkintaa. Silloin dialogin idea ja tarkoitus menevät hukkaan.

Kun halutaan kuulla erilaisia näkökulmia johonkin kinkkiseen turvallisuuskysymykseen, vaikka koronaan, niin täytyy oikeasti ymmärtää, että ihmiset äänestävät jaloillaan, eivätkä tulee kertomaan omia näkemyksiään, ajatuksiaan ja ehdotuksiaan. Näin käy jos se, miten he joutuvat toimimaan kertoakseen eriävän mielipiteensä, on ristiriidassa dialogin viestin, järjestelytapojen ja ehtojen kanssa. On ehdottomasti parempi järjestää dialogi sellaisessa tilassa, paikassa tai sellaisena aikana, jolloin kenenkään ei tarvitse selitellä tai kokea huonomuutta tai jo lähtökohtaisesti leimautua

vääränlaiseksi tai hankalaksi – koska dialogi kuitenkin on sitä varten. Dialogi jo itsessään kannustaa eri näkemysten kertomiseen ja kuuntelemiseen kunnioittavasti.

Tähän perustuen toimimme esimerkiksi niin, että osa dialogeista suunniteltiin eri paikkaan, vaikkapa ulos puistoon, ja osa eri aikaan, kun ei ollut enää niin tiukkoja ja haastavia rajoituksia tilaisuuden järjestämiselle tai siihen osallistumiselle. Osa dialogeista toteutettiin on-line netissä.

Korona-aikana dialogien toteuttaminen oli haastavaa monella tavalla. Jouduimme pohtimaan ja punnitsemaan sekä dialogiin että koronaan liittyviä ohjeistuksia, käytössä olevia resursseja, aikaikkunoita ja tavoitteita – eikä tämä aina ollut helppoa. Teimme harkittuja päätöksiä ja tilaisuuksien siirtoja paremmalle ajalle sen sijaan, että olisi lähdetty terveydysturvallisesti vaaralliseen tilanteeseen tai turvallisuuden tunteen/turvattomuuden tunteen, kyseenalaisiin ratkaisuihin ja tilanteisiin jotka olisivat olleet ristiriidassa dialogin tarkoituksen kanssa. Sitten kun tilanne antoi myöten, niin kaikki saivat tulla sellaisena kun olivat, eikä kenenkään tarvinnut kokea, että suositus on pakko tai olisi ollut tarvetta selitellä henkilökohtaisia terveysasioita toisille. Mutta lopputulokseen ja ratkaisuihin pääsimme armollisesti ja joustavasti ja se palkitsi. Tapahtumat koettiin tärkeiksi, merkityksellisiksi, tarpeellisiksi ja turvallisiksi. Niissä oli jälleennäkemisen iloa ja arvokasta kokemusten jakamista.

Ilman koronahuoliakin tulee muistaa turvallisuusasiat kun kutsuu ihmisiä kokoon. Tilaisuuden kuin tilaisuuden tavalliset ohjeet turvallisen tapahtuman järjestämiseksi ovat yleiset toimintaohjeet isännän vastuusta ja ih-

misten kokoontumisesta. Yli 200 henkilön tapahtumaan on lain mukaan laadittava erillinen turvallisuussuunnitelma, joka on 14 vrk ennen tilaisuutta lähetettävä pelastusviranomaiselle. Mutta tämä koskee yleisötilaisuuksia. Kun tapahtumanjärjestäjä toteuttaa omalle kohderyhmälleen tai jäsenistölle tarkoitetun tilaisuuden, ja kun oletettavasti dialogiin ei ole osallistumassa yli kahta sataa henkilöä, ei näihin raskaisiin paperitöihin ole tarvetta dialogitauksissa ryhtyä. MUTTA – näistä viranomaistoiveista saa hyviä vinkkejä, mitä asioita on syytä tarkastella aina kun kutsuu ihmisiä kokoon! Miten on pysäköinti järjestetty, ovatko tilat esteettömät? Tärkeää on selvittää paikatieto hätätilanteita varten, onko joukossa ensiaputaitoisia, missä ovat ensiapuvälineet, kenen puhelin on käytettävissä, onko vastuutahon puhelinnumero selkeästi saatavilla jne.

Mitkä ovat tapahtuman järjestämisen riskit? Miten ja millä aikataululla tapahtuma on peruutettavissa, miten osallistujiksi ilmoittautuneet tavoitetaan jne. Tämän listan asiat ovat paljon fyysiseen turvallisuuteen liittyviä.

Tilaisuuden järjestäjän työstä henkisestä turvallisuudesta voisi sisältää seuraavanlaisia asioita: hyvät ja miellyttävät olosuhteet (kuten riittävä valaistus, hyvät istuimet, ympäröivä rauhallisuus), hyvä ilmapiiri, vieraista huolehtiminen (tieto saniteettitiloista ja tarjoiluista), läsnäolijoiden ja työkavereiden arvostaminen, kiittäminen ja palautteen antaminen. Toimijoiden käytös, suvaitsevaisuus, kaikkien huomioiminen ja yleensä hyvä käytös antavat tunteen, että tilaisuuteen on hyvä tulla ja siellä mukava olla.



10. YHTEISTYÖKUMPPANIT

Dialogitapahtumaa suunnitellessa on syytä miettiä, ketkä ovat relevantteja toimijoita, joita juuri tämän yhteisön hyvinvointi, onnellisuus ja osallisuus voisi kiinnostaa – kyseisen yhteisön ohella? Ketkä ovat sen toiminnan piirissä tai rajapinnoilla? Kohderyhmän lisäksi dialogiin voivat tulla kaikki, joiden toimintaan käsiteltävä asia liittyy tai sitä koskettaa. Esimerkiksi kyläyhteisön turvallisuusasiat voivat kiinnostaa myös paikallisia yrittäjiä, vaikka nämä eivät olisikaan kylän asukkaita itse. Nämä yrittäjät voivat olla palveluntuottajina osa kylän turva-verkkoa.

Yhteisöön kuuluvien asukkaiden ja yrittäjien asioiden käsittely aina kiinnostaa kuntaa – tai näin pitäisi olla! Ja nyt kunnan ohella voidaan ajatella arjen ja asioiden sujumisen kiinnostavan myös uusia hyvinvointialueita. Myös julki-soikeudellisen aseman omaavat muut toimijat kuin kunnat voivat olla yhteistyökumppaneita, kuten seurakunnat, oppilaitokset, vakuutuslaitokset ja pankit. Näiden rooli dialogitapahtumassa voi olla mahdollistaja, resurssi, asiantuntija tai kumppani.

Lähellä asukasta, yksilöä, ovat myös hänen läheiset ihmiset, jotka itse eivät ole yhteisön varsinaisia jäseniä. Heitä voivat dialogiasiat myös kiinnostaa, vaikkapa omaishoitajan tai avustajan roolissa. Varmasti myös kesäasukkaat ja satunnaisetkin matkailuasiakkaat ovat sellaisia, joilla on oma mielipiteensä asuin-/vierailualueesta ja sen turvallisuudesta. Voisi

ajatella, että lähellä kansallispuistoja ja suuria luontoalueita olevien kylien yhteisten asioiden käsittely kiinnostaisi retkeilijää tai metsästäjää asiakkaana, käyttäjäkokemuksen kautta. Ja tässä esimerkissä joka tapauksessa maanhaltija/oikeuden omistaja voi olla uusi taho tulla kutsutuksi dialogipöytään – Metsähallitus, Villi Pohjola tms.

Yhteisölliset asiat ratkaistaan usein paikallisissa kehittämispöydissä. Näitä ovat vaikkapa asukasillat ja kyläkokoukset. Mitä yksityiskohteisimpiin asioihin ja lähemmäksi ulkopuolisen rahoituksen rakenteita tullaan, sitä muodollisemmiksi ja sääntömääräisiksi nämä ryhmät tulevat. On rekisteröityjä kylä- ja asukasylädistyksiä, vapaa-ajan, liikunnan ja kulttuurin alojen seuroja. Nämä voivat olla dialogiyhteisön yhteistyökumppaneita. Maaseudun kehittämisen seutukunnalliset Leader-toimintaryhmät voivat olla myös rahoittajina erilaisille yhteisöprojekteille ja sitä kautta mahdollistaa paikallista kehittämistyötä. Tähän verrattavaa taloudellista tukea voivat antaa myös Kotiseutuliitto ja Suomen Nuorisoseurat sekä lukuisat eri säätiöt.

Myös järjestäytymätön kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö voivat olla yhteisön yhteistyökumppaneita. Nämä löyhät ja vapaamuotoiset yksilöiden yhteenliittymät ja joukkoistamiset ovat voineet muotoutua paikallisesti johonkin akuuttiin tarpeeseen tai hyväksikoettuun menetelmään perustuen. Ne voivat olla arvokas ja kokenut kumppani dialogityölle.

11. BUDJETTI JA RAHOITUS

Dialogikeskustelu tarvitsee resursseja tiedottamiseen, työhön, järjestelyihin, tilavuokriin ja materiaaleihin. Resurssit voivat olla vapaaehtoistyötä ja lahjoituksia, jolloin erillisaikaa ei välttämättä tarvita. Dialogiprosessi voi olla osa yhteisön varsinaista vuositoimintaa, vaikkapa siivu yhdistyksen vuosikokouspäivän viettoa. Nuorten ja lasten dialogityöpajat voivat olla osa kesän tai viikonlopun leiritoimintaa tai paikallista nuorisotyötä tai 4H-/partiotoimintaa.

Joskus ulkopuolelta tulevaa omaa rahaa tarvitaan mahdollistamaan uusi asia. Edellä mainitut maaseudun paikallisen kehittämisen Leader-toimintaryhmät voivat olla yksi taho, josta yhteisö voi tiedustella rahoitusta dialogiprosessille. Usein pienten kehittämisideoiden niputtaminen yhdeksi tarviksi ja konkreettiseksi hankkeeksi voi mahdollistaa asioita paremmin kuin erillishankkeet. Dialogikes-

kustelu voi olla osa asuinalueen kehittämis- ja koulutustyötä, jota toteutetaan vaikkapa yhteistyössä paikallisen kansalaisopiston kanssa. Myös kunnan ja hyvinvointialueen tahtoa tulla rahoittamaan paikallista kehittämistä, etenkin turvallisuusnäkökulmasta, kannattaa tiedustella. Yhteiskunnallisten ongelmien esiintulo saa helpommin isotkin kengät liikkeelle, ja näin erilaiset katselmukset ja työryhmät voivat liikkua dialogikutsun houkuttelemassa, ja niitä mahdollistamassa.

Vaikka budjettia ja rahoitusta tilaisuuden järjestämiselle tarvitaan esimerkiksi tarjoilujen ja mahdollisesti tilojen osalta, myös työntekijäresurssia tarvitaan. Aina ei kuitenkaan tarvita palkallista, ulkoista operaattoria, sillä dialogi itsessään ei maksa mitään. Dialogi on yksi hyvä yhteisön keskustelumuuoto missä tahansa asiassa ja voisi olla säännöllisemminkin yhteisön arjessa läsnä. Ei erillisenä tai ulkopuolisten järjestämänä tilaisuutena.



12. TIEDOTTAMINEN JA MARKKINOINTI



Kohderyhmän määrittely antaa reunaehdot, miten dialogitilaisuudesta tiedotetaan.

On astuttava kohderyhmän saappaisiin ymmärtämään, mistä yhteisö perinteisesti ja tutulla tapaa saa tietoa ja kutsun dialogitilaisuuteen? Riittääkö tämä vai tarvitaanko lisäpanostuksia? Jossakin yhteisössä lappu maitolaiturilla ja puskaradio riittävät kun ihmiset tuntevat toinen toisensa ja sano-ma kiirii kevyesti eteenpäin. Joskus tarvitaan kellokas tai avainhenkilö, joka omalla esimerkiksi ja postauksillaan vakuuttaa toisetkin innostumaan mukaan. Perinteinen lehti-ilmoitus on aina yhdenvertainen ja luotettava, jos se saadaan ilmaisjakeluna kotitalouksiin jaet-tavaan lehteen. Maksullisissa maakuntalehdissä liian monet mahdolliset osallistujat jäävät tiedon piirin ulkopuolelle. Yleistynyt tiedot-taminen somekanavilla on riittävää, jos tämä on muodostunut jo yhteisön yhteisesti hyväksi kokemaksi menettelyksi. Yhteisön säännöllisesti käyttämä kokoontumistila ja sen ilmoitustaulu voivat toimia myös, jos tiedossa on esimerkiksi, että viikottaiset kylätalon kunto-salilla kävijät bongaavat tiedon ilmoitustau-lulta. Kirjastot ja kansalaisopistot voivat olla avuksi somessa tai ilmoitustaulujensa kanssa.

Paras ratkaisu on monikana-vainen tiedottaminen, joka läh-tee siitä, että tieto on selkeää, saavutettavaa, ymmärrettävää ja hyödylliseksi koettavaa. Tiedotta-misen on oltava oikea-aikaista, että

mahdollisimman monet ehtivät tarttua tilai-suuteen ja muokata omaa ohjelmaansa. Jos tietoa jaetaan jo hyvissä ajoin, esimerkiksi yh-teisön kvartaaliohjelmassa, on tärkeää muis-taa uusia mainonta lähempänä itse tapahtu-maa. Hyvä käytäntö on laittaa ennakkotieto liikkeelle, ns. save-the-day -viesti, 'varaa päi-vä kalenteristasi'.

Hyvälläkään tiedottamisella ja aggressiivisella markkinoinnilla ei voi sitä paikata, jos dialogi-tilaisuuden ajankohta on valittu väärin kohde-ryhmän arvojen ja ajankäytön kanssa. Esimer-kiksi koulujen syyslomaviikko voi vaikuttaa lasten ja nuorten ohella itse lapsiperheisiin, näiden vanhempiin ja isovanhempiin, mut-ta myös opettajiin ja muuhun henkilöstöön, joka pitää syyslomaa ao. aikana. Joskus syksyn puutarha- ja muut ulkotyöt, puolukkametsät, muikunpyynti ja hirvenmetsästys voivat olla seikkoja, jotka estävät näistä luontoasioista kiinnostuneita valitsemaan dialogikeskustelun viikonloppuvapaan lauantain ohjelmaksi.

VINKKI!

Jos oman kutsun tekeminen tuntuu haastavalta, niin tämän oppaan lopussa on pieni esimerkki, millainen kutsu voisi olla. Sen voi halutessaan jopa tulostaa ja täyttää ja viedä ilmoitus-taululle dialogipaikkaan, kirjastoon, kauppaan tai johonkin, mistä dialogin kohderyhmän ja potentiaaliset osallistujat helpoiten voisi tavoittaa. Sen voi myös täyttää, ottaa kuvan tai skannata ja jakaa vaikka somessa.

13. TULOKSET JA TULOSTEN LEVITTÄMINEN

Dialogi itsessään ei välttämättä pyri konkreettisiin ehdotuksiin ja ongelmanratkaisuun. Sen tarkoitus on, meidän mielestä ja kokemuksemme kautta, rakentaa yhteisöllisyyttä, yhdessä tekemistä, vahvistaa erilaisia keskustelu- ja kuuntelutaitoja, hyväksyvän ilmapiirin luomista, kunnioitusta, yhteisön keskinäistä luottamusta ja tunnettuutta, yhdessä tekemistä eli juuri sitä, mistä arjen turvallisuuden tunne ja myös yhteisön resilienssi syntyy ja saa evästystä. Mutta turvallisuuden tunnetta ja yhteisöllisyyttä täytyy ylläpitää ja "ruokkia" säännöllisesti.

Se voi olla myös korjaava toimenpide yhteisölle, transformatiivinen, yhteisöpedagoginen. Mutta se on mainio tapa vahvistaa kohderyhmän tai paikallisyhteisön turvallisuuden tunnetta, luottamusta ja resilienssiä, yhteishenkeä/me-henkeä, lievittää yksinäisyyttä ja antaa mahdollisuuden yhtävyssyhteiden solmimiselle ja löytämiselle. Dialogi nostaa esiin erilaisia palvelutarpeita/-aukkoja ja kerää hiljaista tietoa yhteisön hyvinvoinnista yleisemmin. Yhdessä syöty ateria voi olla jo itsessään arvokas hetki, varsinkin poikkeusoloissa tai heti sen jälkeen.

Tulos mihin pyritään, on resilienssi, luottamus, yhteisöllisyys, uuden oppiminen, näkö-

kulmien avartaminen ja ymmärretyksi tuleminen. Tämä eroaa World Café -menetelmästä ja keskustelurungosta, jossa yhteisen keskustelun, ehdotusten ja äänestysprosessin kautta pyritään keskustelun jälkeen tiivistämään ja sopimaan yhteisiä ratkaisuehdotuksia esimerkiksi tunnistetulle turvallisuusongelmalle. Dialogi ei itsessään pakota tai pyri yhteiseen lopputulokseen. Se ei ole samanlainen demokraattinen päätöksentekoväline – vaan enemmänkin demokratian edistämisen ja demokratiasa tarvittavien taitojen edistämisen väline. Dialogin toki voi täydentää World Café -työpajalla ja päinvastoin, mikäli siihen tulokseen tullaan dialogin yhteydessä, kun halutaan kartoittaa ja tehdä myös jotain konkreettista huolien ratkaisemisen eteen. Asiasta kiinnostuneille mainion World Café -oppaan tiedot löytyvät linkkien ja vinkkien listalta.

Dialogin vetäjälle työpari/kirjuri on henkinen tuki ja tarvittaessa käytännön asioiden hoitaja. Dialogin jälkeen työparin kanssa on hyvä reflektoida ja arvioida tapahtuman järjestelyjä ja toteutumista sekä kiinnittää huomio kysymyksiin: Mitä tänään opimme dialogin järjestämisestä? ja Miten voisimme tehdä eri tavalla, kenties jopa paremmin? On tärkeää pyytää palautetta myös osallistujilta ja yhteistyötahoilta. Palautteen avulla opit ja vahvistut dialogin järjestäjänä.

14. VAIKUTTAMINEN JA MUUTOS

Hyvä dialogi johtaa ajatukseen, ajatus edelleen merkitykseen. Vältämme, että dialogi vaikuttaa niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteiskuntaankin. Asian tai teeman mietiskely, peilailu toisten osallistujien kanssa, havainnot ja pohdinta, synnyttävät kaikki ymmärrystä. Asioiden ymmärtäminen ei tarkoita hyväksymistä, mutta edellä kuvatut vaiheet lisäävät suvaitsevaisuutta. Dialogi tilaisuutena antaa kokemusta ja lisää osallistujien ja kaikkien toimijoiden, myös järjestäjien, osaamista. Dialogi luo mahdollisuuden vaikuttaa asioihin ja sen avulla voidaan löytää työkaluja asioiden eteenpäin viemiseen tai muutokseen. Ehkä dialogin avulla löydetään uusia ideoita yhteiselle tekemiselle ja toiminnalle sekä ratkaisuja ongelmallisiin asioihin, sillä parviällyssä on voimaa. Puheeksiottamista ja kuuntelemista voi harjoitella, myös kommentointia saa kokeilla. Opitaan puhumaan vaikeistakin asioita. Dialogi voi toimia estradina tulla kuulluksi, paikkana kertoa omista huolista ja saada niihin helpotusta jo pelkästään puheen kautta. Koska jokaisella on dialogissa oikeus omaan tunteeseen ja mielipiteeseen ja sen sanomisella kullakin on oma aikansa, lisää dialogi kykyä kuunnella ja sietää erilaisuutta. Huomaa voivansa kunnioittaa toisen mielipidettä ja oppii puhumaan toiselle kunnioittavasti.

Dialogitapahtuma voi olla paikka tutustua uusiin ihmisiin sekä löytää kavereita ja vertaisia.

Vertaistuen ohella jokaisella on mahdollisuus jakaa omaa osaamista ja kokea merkityksellisyyttä. Tilaisuus edistää turvallisuutta ja vahvistaa turvallisuuden tunnetta. Yhteisellä ajattelulla saadaan haasteellisiin asioihin mitataavaa, opitaan suhteuttamaan paikallinen asia isoon kuvaan, ja kuin kummasti ”mörkö pienenee” kun sitä yhdessä ihmetellään! Asioiden yhdessä puiminen antaa rohkeutta ja lisää resilienssiä eli kestävyyttä. Syntyy usko ja toivo tulevaisuuteen. – Hei, me pärjätään! Käsitys siitä, että on jaettu ymmärrys tai yhteinen asia, vaikkapa huoli, lisää turvallisuuden tunnetta kun tietää, ettei ole yksin asian äärellä.

Dialogi palvelee vapaan sivistystyön tavoitteita. Sillä on yhteiskunnallinen tilaus eli merkitys saada ihmiset kokoon oppimaan ja kehittymään yhdessä. Jos nyt joku kysyy MIKSI pitää tehdä dialogi – niin vastaamme: Dialogi on yhteisöllisyyden tunteelle tärkeää, sillä menetelmänä se auttaa meitä ymmärtämään toisiamme paremmin. Dialogi antaa mahdollisuuden yhteiselle ajattelulle ja itse tilaisuus toimii yhdessä kokemisen paikkana. Dialogi mahdollistaa. Dialogissa tapahtuu non-formaalista ja hiljaista oppimista. Kun dialogiin osallistujien taustaa, ikää tai elämäkokemusta ei rajata, vuorovaikutuksessa mahdollistuu elinikäinen oppiminen. Keskustelussa saa kokea ahaa-elämyksiä, oppimisen riemua ja toiselta toiselle siirtyvää, jaettua osaamista, yhteisöllistä oppimista.

15. DIALOGI KERRAN, KAKSI KERTAA VAI PROSESSIN TAPAAN - JOPA JATKUVASTI?

Me uskomme, ja kokemuksemme sen vahvistavat, että dialogi yhteisöllisen ja yhteisen ymmärryksen luojana on menettelytapa, joka voisi jäädä käytännöksi. Dialogi voisi jalostua kertaluonteisesta tapahtumasta säännölliseksi keskustelukulttuurin ja kohtaamisen keinoksi. Dialogeja voi toteuttaa eri teemoilla kunkin yhteisön ajankohtaisia asioita käsiteltäessä, se soveltuu muidenkin kuin turvallisuusasioiden pohtimiseen! Dialogin avulla vaikeita ja hankalia kysymyksiä voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta ja saada asian käsittelyyn mukaan mahdollisimman monta ääntä ja erilaista ajatusta. Dialogi kehittää kohti yhdenvertaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä. Dialogin avulla voidaan kasvattaa sosiaalista pääomaa. Mikä tahansa dialogi, mistä tahansa asiasta, huolesta tai muusta asiasta, mahdollistaa kohtaamista ja kuulluksi tulemistä ja ruokkii yhteisöllisyyttä, resilienssiä ja arjen turvallisuutta.

Dialogin uusiminen liian nopeasti ei kuulosta hyvältä idealta, ellei joku lause tai mietelmä jäänyt sovitusti keskeneräiseksi ja päätettäväksi jonkin määräajan puitteissa. Kun dialogi suljetaan ja päädytään konsensukseen tai yhteiseen ajatukseen/lopputulemaan, ei ole syytä liian pian palata asiaan. Pieni miettimisaika ja yhteisön yhdessä löytämän ajatuksen/tiedon haltuunotto ja hyödyntäminen arjessa ottaa vähän aikaa. Ehkä jotain toimintaa tai dialogissa löydettyä uutta tapaa pitää testata käytännössä, ja sitten joskus myöhemmin on sopivaa uudessa dialogissa nostaa asia jälleen esiin pohdittavaksi. Toimiko juttu?

Jos dialogissa sovitaan jostain uudesta asiasta, menettelystä tai toteutustavasta, toivottavasti sille muistetaan myös sopia seuranta-aika ja palautteen keruu. Ensimmäisessä dialogissa voidaan sopia aikataulu uudelle istunnolle, ja näin vältetään ensimmäiset tiedottamisen ja markkinoinnin karikat toisen dialogin osalta.

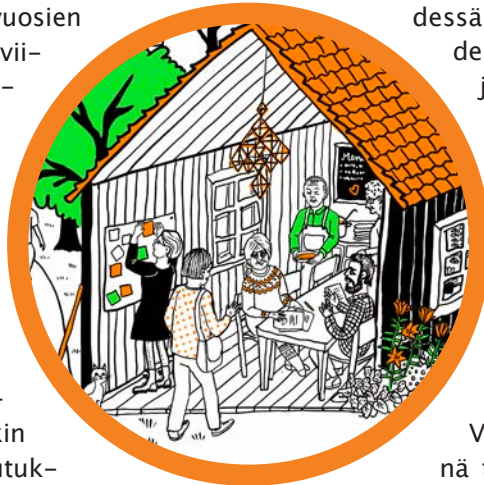
Dialogia voi käyttää yhteisön työkaluna ilman ongelman olettamusta. Dialogi voi pyöriä yhteisön tai yhdistyksen vuosikellossa samalla tavalla kuin vuosikokous, pääsiäiskokko tai kekrijuhlat. Dialogi voi olla uusi tapa jakaa yhteisökulttuuria ja uusi keino osallistaa jäseniä. Dialogin teemaa vaihtamalla se pysyy tuoreena ja mielenkiintoisena. Jos teema-aihe on suuri, esimerkiksi iso ympäristökysymys, joka vaikuttaa tunnetasolla yhteisöön ja sen jäseniin, voi olla parempi kuitenkin, että teema ei poikoe, vaan kerätään rauhassa satoa, mielipiteitä, tunteita ja tunnelmia.

Dialogi voi olla myös pop-up-tyylinen tapahtuma verkossa on-line, vaikkapa Discordilla toteutettuna. Silloin kysymysten asetanta on toisenlainen ja päämääränä on päästä konsensukseen, joka voidaan kertakokoontumella todentaa ja tehdä näkyväksi, esimerkiksi aloitteena, kannanottona tai julistuksena. Tämän yhdenkin kerran vuoksi kootut mielipiteet ja viisaat ajatukset on kuitenkin syytä dokumentoida jonnekin säilytystilaan, että yhteisöllä on ne käytettävissään, vaikka aiheeseen ei enää palattaisi. Ja pop-up-luonteisen dialoginkin tuloksista voi joka tapauksessa tiedottaa edelleen.

16. KESTÄVÄ JA RESILIENSSI YHTEISÖ

Tähän lukuun sopii kertomus Vekku-la-nimisestä kylästä Jämsässä. Kuvittelee, minkälainen yhteisö on gallialainen kylä. Miten siellä ihmiset tuntevat toisensa kyläpäälliköstä kalakauppiaaseen asti. Ihmiset tuntevat toisensa, kulutus- ja asuintapansa, puheensa, partensa, ammattinsa ja perheensä. Juuri tällainen on Vekku-la tänäänkin! Kymmenien vuosien ajan kylää ovat kehittäneet viisaat naiset ja miehet. Tupailtoja ja kyläkäräjiä on istuttu. Kylän perinnetietoa on talteen otettu suullisista jutuista, perinnetyötapoja videoiden ja kylän historiikki on kirjoitettu kirjoihin ja kansiin. Näitä asakareita ja töitä tehden on käsitelty niin entiset asukkaat kuin nykyisetkin. Kukin talo ja sen väki on tullut tutuksi. Kylän yhdistys on kerännyt ideoita kehittämissuunnitelmaksi ja tehnyt niistä hankkeita. Hankkeille on saatu rahoitusta kylän ulkopuolelta, mutta osa riihikuivaa rahaa hankkeiden omarahoitukseksi on saatu tekemällä ahkerasti talkootöitä – ja saunavastoja. Saunavastojen ohella on myyty linnunpönttöjä, t-paitoja, videoita, kirjoja ja vaikka mitä!

Kylää on kehitetty määrätietoisesti, mutta myös yksilöt huomioiden. Jokaiselle asukkaalle on annettu arvonsa. Jokaisen talon ja sen asukkaan osuudella osana kyläelämää on merkitystä. Parhaiten tämä yhteisöllisyys ja ihmisiin perustuva luottamus näkyy kylällä tehdysä turvasuunnitelmassa. Suunnitelma huomioi jokaisen yksilön osaamisen ja erityisyyden, vahvuuden ja heikkouden. Kylään on syntynyt turvaverkko, joka kestää ja kantaa. Osa tästä turvaverkosta on henkistä hyvinvointia, kun tunnetaan toinen toisensa ja välitetään naa-



purista. Osa turvaverkosta perustuu tietoon miten toimia häiriötilanteissa, mutta myös tietoon siitä, keitä me olemme ja minkälaisia me olemme. Kuka eniten tai ensimmäisenä tarvitsee apua kun tulee pitkä sähkökatko? Kuka osaa auttaa digiloikan kompuroinnissa kun älykännykkä halvaantuu? Tieto siitä, että turvallisuusasioita on ennakkoon yhdessä mietitty, lisää turvallisuuden tunnetta, elämän laatua ja resilienssiä, sosiaalista ja taloudellista kestävyyttä. Osataan ja uskalletaan puhalttaa yhteiseen hiileen. Tiedetään miten arjen saa sujuvaksi, myös häiriöoloissa.

Yhteisen suunnitelmallisen kehittämistyön kautta Vekkulan kylä on tänä päivänä todella pieneksi kyläksi hyvin pärjäävä. Vaikka kylän asukkaiden keski-ikä on korkea, tietävät he paljon keinoja, miten pärjätä arkihuolissa. Erilaisia tilanteita on yhdessä harjoiteltu. On opeteltu pyytämään apua ja antamaan apua. Yhteinen ajattelu on luonut kylään resilienssiä ja kykyä kestää, joustaa ja sietää. Osaaminen on päivitettyä, kaikilla on tiedossa kuka osaa mitäkin ja mistä hänet löytää. Osaaja tietää omat resurssinsa ja vastuunsa. Kun yhteiskunta harventaa julkisia palvelujaan Vekkulan kaltaisten maaseutumaisten pikkukylien teiden varrelta, on kylällä tähän omat ratkaisunsa. Monessa yhteishankkeessa säästetään selvää rahaa, polttoainetta ja aikaa. Pärjätään hyvin ja pärjätään yhdessä.

Dialogi on menetelmä, jota Vekkula tietämättään on käyttänyt jo ennen meidän tiimin jalkautumista kylään. He ovat osanneet keskustella keskenään ja kuunnella toisiaan jo ennen meitä.

17. TURVALLISUUSTYÖN KYTKEYTYMINEN, VIRAN- OMAISTEN JA KUNTALAISTEN RAJAPINTA JA ROOLIT

Kenen tehtävä on järjestää dialogeja ja paikallisyhteisössä? Kunnassa ja kaupungissa? "Tehtävänä" ehkä ei kenenkään. Enemmän on kysymys, kenellä ja miksi on halua ja tarvetta siihen? Onko siihen tarvetta jonkun tietyn ongelman yhteydessä? Tai paikallisen hyvinvoinnin, hyvinvointiin ja viihtyvyyteen liittyvien asioiden tukemisessa? Koetaanko asia vain lain edellyttämäksi pakolliseksi osallistamisvelvoitteeksi, vai onko se tapa elää ja ajatella, paikallinen kulttuuri?

Dialogia voi hyödyttää monella tavalla. Dialogin avulla voidaan tukea paikallista kehittämistä, turvallisuutta, tiedottamista, ympäristöasioita, liikennettä ja sujuvaa asiointia. Dialogin yhdistäminen yhteisöä ympäröivään yhteiskuntaan on tärkeää, sillä yhteisön olosuhteet voivat olla myös riippuvaisia ulkoisista tekijöistä, ei vain yhteisön sisäisistä. Dialogin avulla voidaan kerätä ja koota toiveita ja tietoa palveluista, niiden puutteesta tai heikosta saatavuudesta. Dialogin tulokset voivat hyödyttää myös palvelujen kehittämistä. Dialogi voi lisätä yhteisön puheyhteyttä kuntasuunnitteluun liittyvissä asioissa. Dialogi voi kannustaa yhteisöä ja sen jäseniä tekemään aloitteita.

Dialogi sopii hyvin arkisiin asioihin, mutta erityisen tärkeä on ylläpitää dialogia viranomais-ten ja kansalaisten, kuntalaisten, kanssa poikkeusoloissa. Yhteisö voi olla moniääninen ja tuoda vaikeissa asioissa ja tilanteissa yhteisö- tai yhteiskunnan tasolla monia näkökulmia ja erilaisia toinen toisia tukevia ratkaisuehdotuksia, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja resilienssiä.

Dialogin avulla tuetaan myös omistajuutta ja välittämistä.

Koska dialogin toteuttaminen tai käynnistäminen poikkeusoloissa voi olla haasteellista, kaikki arjessa tapahtuva vuoropuhelu yksilöiden ja yhteisöjen kanssa ja välillä ja viranomaisten aito dialogi kuntalaisten kanssa ovat tärkeää ennalta estävää ja ennalta tukevaa työtä arjen turvallisuuden ja resilienssin kannalta. Yhteiset ajatukset ja arvot kannattelevat silloin kun yhteisö tai yhteiskunta on poikkeusoloissa, kun arjen turvallisuutta ja tilanteita ravis- tellaan ja koetellaan.

Yksi hieno esimerkki matkamme varrella on Jämsästä, missä kyläyhteisö oli aktiivisesti mukana kylien turvallisuustyössä ja kylien turvallisuussuunnitelman tekemisessä, useis- sakin hankkeissa. Tämän aikaisemman työn merkitys ja tulos näkyi ja toimii konkreetti- sesti poikkeusolojen aikana kannattelevana voimana.

Dialogisuus muiden toimijoiden kanssa omas- sa ympäristössä on tärkeä, koska asiat liitty- vät usein isompia kokonaisuuksiin, eivätkä ta- pahdu irrallisena muusta ympäristöstä. Oma yhteisö ei ole irrallinen muusta ympäristöstä, viranomaisista, julkisista tahoista. Sitä ei voi irrottaa muusta ympäröivästä maailmasta.

Dialogi voi toimia tartuntapintana ulkopuoli- seen yhteisöön, sen avulla voidaan löytää yh- teyksiä ja vuorovaikutuksia, joita muuten ei huomattaisikaan. Ja dialogi oman yhteisön si- sällä tuo esille yhteisön moniäänisyyden.

18. ESIMERKKEJÄ JA VINKKEJÄ ERITYYPPISISTÄ DIALOGEISTA

Tässä viimeisessä kappaleessa kuvaamme, minkälaisia dialogeja olemme toteuttaneet ja mitkä ovat saavutetut kohderyhmät ja niiden mahdolliset erityispiirteet. Meidän listaa voi käyttää vaikka esimerkkitapauksina, joiden varaan omaa dialogia suunnitella ja kehittää.

Työpajan voi rakentaa kohderyhmän valinnan avulla. Meidän kokemuksesta helpointa on tarkastella dialogeja eli työpajoja kohde-ryhmittäin – ketkä olivat keskusteluissa mukana? Alla mainittujen kohderyhmien ääni saatiin meidän case-tapauksissa kuuluviin ja kirjatuksi. Erityismaininnat, jos niihin on tarvetta, ovat tekstin yhteydessä kunkin ryhmän kohdalla.

HAASTAVAT ELÄMÄNTILANTEET

mm. toimeentulohaasteet,
perus- ja digitaitohaasteet

- vähällä rahalla toimeentulemisen vaikeudet
- heikot digitaidot, ei varaa laitteisiin
- kohtaamispaikkojen ollessa suljettuja koronan vuoksi, oli vähän paikkoja, joissa sai vertaistukea tai saattoi asioida ja hoitaa omia arkisia asioita, kuten KELA- ja muut sosiaaliasiat
- kohderyhmä koki tulevansa turhan helposti ohitetuksi ja olevansa vailla merkitystä. Liian harvoin pysähdytään heiltä aidosti kysymään, mitä mieltä sinä olet?



IKÄIHMISET

- työpajoissa oli eläkeläisiä erilaisilla asuinalueilla, kerrostalovaltaisissa lähiöissä sekä harvaan asutulla maaseudulla
- keskeistä taloushuolet, sujuva arki yksinasuvana ja heikot digitaidot
- kokemus ”koronasaarosta” ja ylisuojelusta
- parhaiten toimi keskellä päivää tuotettu dialogi, jonka yhteydessä oli yhteisöllinen lounas. Korona-aikana liian paljon ruokailtiin yksin ja vietettiin kotona aikaa yksinäisyydessä.
- mielenkiintoisia keskusteluja pelosta ja uhkaavista tilanteista, oudoista kulkijoista ja ovikellon soittajista.

HARVAAN ASUTULLA MAASEUDULLA ASUVAT, ERI-ikäiset ASUKKAAT

- huoli lähipalveluista, puheenaiheena tuleva hyvinvointialue
- keskivertoa vahvemmat turvaverkot verrattuna kaupunkeihin, omavaraisuutta ja kykyä selvittää omillaan
- kyläsuunnittelulla tehty valtavan hienoa työtä, samoin kylien turvallisuussuunnittelutyöllä. Sydämpiirin kehittämishankkeilla ollut merkitystä koettuun hyvinvointiin (caset Keski-Suomessa).



RUOTSINKIELINEN VÄESTÖ

- selvitystyömme jalkautui Pietarisaareen ja sitä ympäröivään ruotsinkielisten asukkaiden asuinalueeseen
- toteutettiin etäyhteyksin ruotsinkielinen koulutus kuntien nuorisotyöntekijöille; koulutuksen aiheena dialogi ja muut osallistavat menetelmä nuorten kuulemiseksi ja mukaan ottamiseksi
- yhteistyökumppanina Folkhälsan ja After Eight –nuorisokahvila
- kannustamme muutenkin kielikylpyyn ja vaikkapa kieleilyyn ja kokeilemaan dialogia myös muilla kielillä.

HAAVOITTUVASSA ASEMASSA/ELÄMÄNTILANTEESSA OLEVAT YKSINHUOLTAJAÄIDIT, JOILLA MAAHANMUUTTAJATAUSTA

- erityistä; ei turvaverkkoja, mahdollista perheväkivaltataustaa
- heikot yhteiskuntataidot, koska ei mahdollisuutta kouluttautua tai saada työkokemusta lastenhoidon vuoksi
 - dialogi soveltui erittäin hyvin vertaistuen paikaksi

OSALLISUUDEN JA KOTOUTTAMISEN HAASTEET MAAHANMUUTTAJA-TAUSTAISTEN JA VIERASKIELISTEN ASUKKAIDEN KOHDALLA.

SYRJÄYTYMISEN JA SYRJINNÄN RISKIT

- työpajojen ohella toteutettiin toimialan haastatteluja, joissa koottiin havaintoja miten heikossa asemassa suomen kieltä huonosti osaavat asukkaat ovat erityisissä ja poikkeavissa tilanteissa. Yhteisten huoltien käsittelyn keinoksi ja luottamuksen synnyttämiseksi tarjottiin dialogia ja kuulemista.
- yksi havainto oli edustuksellisuus – asukkaat toivoivat että heidän keskuudessaan olevat 'viisaat miehet' hoitaisivat yhteisiä asioita → asian hoitamiseksi ja luottamuksen herättämiseksi olisi voitu järjestää enemmän avoimia dialogeja, joissa tulkkaus, ja jokainen olisi päässyt sanomaan oman asiansa ja tulla kuulluksi. Edustuksellisuus helposti vesittää viestin ja antaa valtaa pois itse toimijalta.
- suuria kulttuurisia eroja miten koronatie-toa oli saatavilla, olivatko tietolähteet ulkomailla tai saatiinko/ymmärrettiinkö Suomen (terveys-)viranomaisten tarjoamaa tietoa – koronavaiheiden aikaista vihapuhetta ja huonoa käytöstä oli koettu. Vieras-kieliset kokivat olleensa huonommassa asemassa tiedonsaannin, turvaverkkojen ja auttamisen suhteen.



NUORET

- muistettava erityisyys, alaikäisten kuulemisessa mahdollisesti tarvittavat luvat huoltajilta, kohderyhmänä voi olla haastavaa saada puhetta syntymään arkaluonteisista asioista kaveriporukan kesken puhua arkaluonteisia asioita → teemat oltava ennakkoon mietittyjä

- toteutuksena nuorten dialogi(t) verkossa → hyvää Discordissa anonyymiys, suhteessa vetäjään ja myös osallistujien kesken. Totesimme, että on suuri tarve verkossa tehtävälle työlle, tiloille ja dialogeille. Myös alan rahoitus on riittämätöntä, sillä chat-päivystykset tarvitsevat resursseja ja

koulutusta. Koronan aikana moni toimija oli lopettanut, keskeyttänyt tai sulkenut toimintansa määräajaksi. Lomasesonkien aikana nuorten talot ja heidän parissa tehtävä toiminta olivat suljetut.

- dialogia valmisteltaessa on valittava toteutuspaikka ja -tapa huolella. Kutsuuko nuoret dialogin järjestäjän omaan tilaan vai meneekö tapahtumansa kanssa nuorten tiloihin tai tuttuun paikkaan. Me kokeilimme työpajoissa näitä molempia.

- dialogin vetäjä tarvitsee verkkotyökalujen ja -tilojen taitoja, nuorilla itsellään on kyllä osaamista.



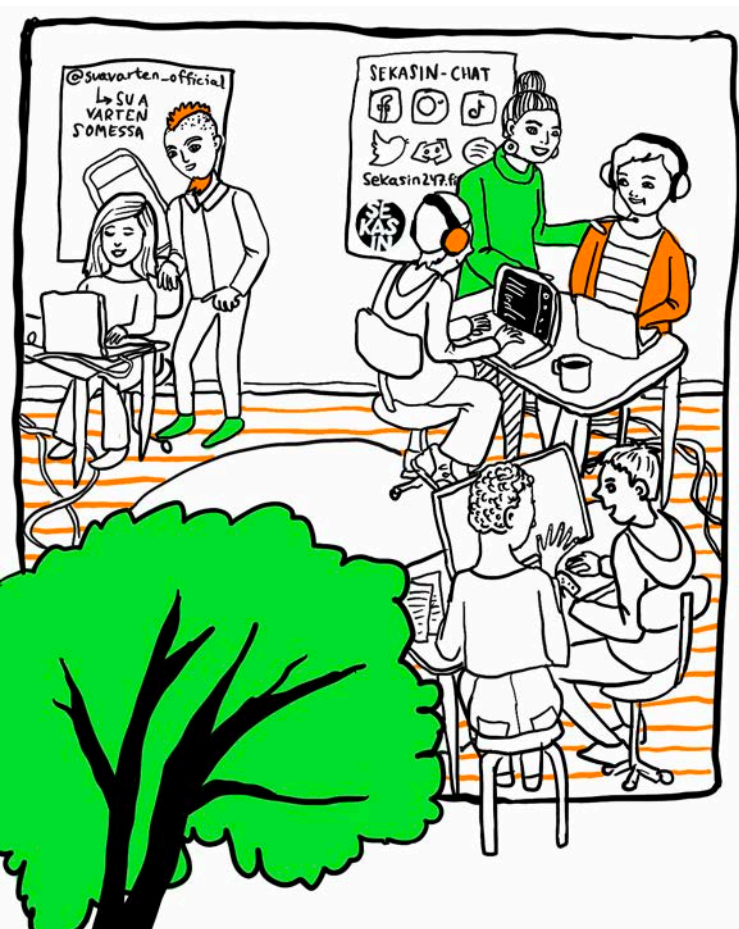
Kohderyhmäjaottelun ohella toiseksi tarkastelunäkökulmaksi nousee **itse menetelmä – siis miten, missä ja milloin työpaja toteutettiin?** Toteutimme dialogeja maaseutumatkailu-ryityksissä, kylätaloilla, kaikille avoimissa kokoontumispaikoissa, puistoissa, erityisesti nuorten kokoontumistiloissa, nuorille yhteistyössä oppilaitoksen tai paikallisen nuorten parissa toimivan järjestön kanssa ja on-line Discordin sovelluksen avulla. Kahden maakunnallisen toimijan kanssa tehtiin selvitys Teamsin avulla haastatteluna, jolloin havainnot liittyivät maahanmuuttajataustaisten asukkaiden hyvinvointiin ja edunvalvontaan. Työpaja voitiin toteuttaa yhteistyössä vapaan sivistystyön opiston tai kyläyhdistyksen kanssa. Dialogiajankohtaa valitessa voi myös huomioida, että vuodenaika voi vaikuttaa osallistumiseen tai saavutettavuuteen. Kesäaikaan on paljon enemmän mielenkiintoisia paikkoja tarjolla toteutukseen.

Kolmatta näkökulmaa edustaa **skaala, jolla kokemuksia ja mielipiteitä nousi esiin.** Oli hyvin yksilöllisiä ja henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia, mutta vastaavasti on myös hyvin yhteisöllisiä kommentteja. Yhden asukkaan mielipide kerrostaloasumisen onnistumisesta tai ongelmista kontra laajemman asuinalueen

perspektiivi, koko kylän tai korttelin ääni. Niin, dialogissa jokuhan voi puhua yhdestä eläkeläisestä ja hänen kohtalostaan, tai sitten yleensä eläkeläisten asemasta yhteiskunnassa. Emme eritelleet mielipiteistä ja kommentteista onko kyse yksinäisyydestä vai yhteisöllisistä huolesta tai havainnosta.

Neljäs tapa muistella ja havainnoida käytyjä dialogeja ovat **muistiinpanot eri työpajoista** (lista ohessa). Näitä työpajoja on jälkeänpäin mahdollista verrata toisiinsa ja luoda havaintojen avulla johtopäätöksiä ja suosituksia.

- 29.12.2020 ja 3.6.2021 Jämsässä nuorten turvallisuustyöpajan valmistelut yhteistyössä Jämsänlaakson Setlementin ja Paunun koulun kanssa
- 26.– 27.5.2021 Pietarsaari ja ruotsinkielinen rannikkoseutu lähellä Vaasaa
- 29.5.2021 Turussa Auralan Setlementin kanssa yhteistyössä vieraskieliset yksinhuoltajaäidit
- 31.8.2021 Jyväskylässä kaksi dialogikeskustelua Keltinmäen Keitaalla
- 2.9.2021 Jämsässä nuorten 'Turvallinen koulutie' produktio ja työpaja
- 9.9.2021 Jämsässä Juokslahden ja Vekkulan kylien dialogi
- 27.9.2021 Jämsässä Länkipohjan maaseutumaisen asuinalueen dialogi
- 13.10.2021 Jyväskylässä kaksi dialogikeskustelua Huhtasuon yhteistoimintapisteellä
- 2021 vk 52 nuorten digiosallisuustyöpajat Discordin avulla



19. LINKIT JA VINKIT

Turvallisuusdialogien pilotoinnissa oikeusministeriön rahoittaman Korona 2020 turvallisuus -hankkeen yhteydessä meillä ei ole ollut tarvetta matkia tai kopioida jotain tiettyä menetelmää tai mallia, vaikka monista työkaluista ja lukuisista dialogitapahtumista olemmekin inspiraatiota vuosien varrella saaneet. Tarkoituksena on inspiroida ja kannustaa kokeilemaan ja

oppimaan uutta, madaltaa kynnystä kokeilla ja tehdä siitä myös omannäköistä. Kun innostuu ja haluaa oppia lisää, löytyy kyllä monia hyviä tunnettuja menetelmiä, työkaluja ja koulutuksia. Tärkeintä on uskaltaa kokeilla, kohdata ja tarjota mahdollisuuksia kohtaamiselle ja yhteisöllisyydelle. ”Kyllä osaaminen ja taidot karttuvat kun vain uskaltaa.”

- Erätauko – Jotta Suomesta tulisi maailman parhaiten keskusteleva kansa – www.eratauko.fi
- World Café, Opas deliberatiivisen World Cafén järjestämiseen
Teksti: Pihla Ruuskanen, Helka Körkkö ja Noora Karumaa.
Suomen Setlementtiliitto, Uusi paikallisuus -hanke, 2015. www.setlementti.fi
- Rikoksentorjunta: www.rikoksentorjunta.fi
Sivuilta löytyy Suomen rikoksentorjuntatyön oppaat ja työkalut mm. seuraavista aiheista:

- Paikallinen työ
- Yhteisöllisyyden lisäämisen keinoja
- Naapuriapu
- Naapurisovittelu ja naapurustotyö
- Yhteisökoordinaattoritoiminta
- Hyvien väestösuhteiden edistäminen
- Turvallisuuskävelyt
- Turvallisuuskysely
- Turvallisuustyön itsearviointityökalu
- Avustukset
- Rikoksentorjuntakilpailu

OSALLISUUS

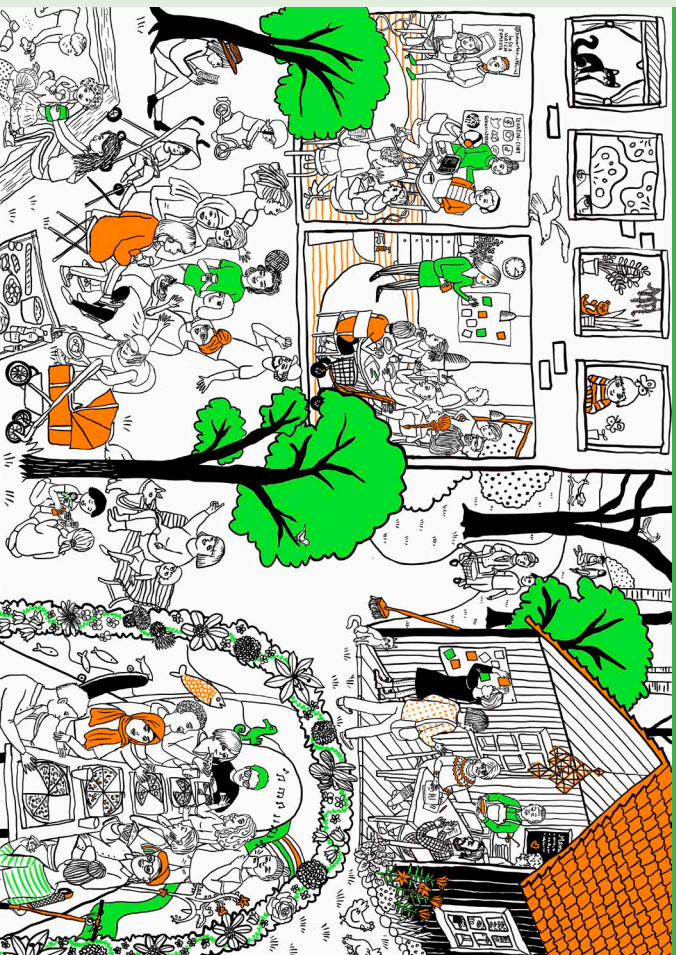
- TUTUSTU DEMOKRATIAPALVELUIHIN.
Löydä vaikuttamisen kanavat. Miten haluat vaikuttaa? www.demokratia.fi
- Nuorisoalan sivut: <https://nuorisoala.fi/palvelut/demokratiakasvatus-ja-osallisuus/>
- THL osallisuuden sivut: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>
- Keski-Suomen kylät: <https://www.keskisuomenkylat.fi/kylien-kehittaminen/kylasuunnitelma/>
- Miten järjestää turvallinen tapahtuma? (alla olevista linkeistä lisätietoa ja apua!) <https://www.keskisuomenkylat.fi/kylien-kehittaminen/turvallisuus/>
- Paikallinen turvallisuussuunnittelu. Prosessi tutuksi ja ideoita työn kehittämiseen kunnissa: <https://rikoksentorjunta.fi/-/uusi-julkaisu-turvallisuussuunnittelusta>
- Kylän turvallisuustyö näkyväksi – opas: http://www.xn--kylturvallisuus-2kb.fi/opas/Kyl%C3%A4n_turvallisuusty%C3%B6_n%C3%A4kyv%C3%A4ksi

OMAT MUISTIINPANOT

OMAT MUISTIINPANOT

OMAT MUISTIINPANOT

OPAS DIALOGITAPAHTUMAN KESKUSTELUOSUUDEN VETÄJÄLLE



Dialogin vetäjän opas on osa isompaa kokonaisuutta, 'Dialogitilaisuuden järjestäjän opas'. Tämä opas kertoo sinulle, miten dialogitapahtuma (työpaja/istunto) joikutetaan toteutuspäivänään. On järjestäjän valinta, kestääkö tapahtuma koko päivän, puoli päivää, illan tai kokonaisen viikonlopun. Jos dialogista muodostuu sarja pieniä keskustelutilaisuuksia tai useita erillisiä työpajoja, on parasta jakaa ne teemoittain toteutettavaksi. Tämä helpottaa dokumentointia. **Vetäjän lisäksi 'dialogin työntekijöitä', eli operaattoreita, ovat kirjuri ja mahdollinen avustaja sekä järjestäjän vastuuhenkilö.**

Dialogin aihe:

Päivämäärä: kelloaika:

Osallistujamäärä:

Vetäjän (ja kirjurin) nimi:

OPASTA VOI KÄYTTÄÄ CHECK-LISTANA

- nämä asiat on tehty, huomioitu tai muistettu.

- Ennen osallistujien saapumista operaattorit (vetäjä, kirjuri ja avustaja) **VALMISTAVAT SALIN** työpajaa varten; tuolit, pöydät, vapaat seinät muistutpanopapereita varten, juomavettä ja lasseja sivupöydälle ☐
- Osallistujien **SAAPUMINEN JA ILMOITTAUTUMINEN** työpajaan, varmistetaan että (osallistujilta etukäteen pyydetty ja toimitettu) tieto mahdollisista erityisuuskavaloista on saavuttanut keittiön ☐
- TERVETULOA – SANAT**, joiden ohella annetaan yleisohjeistus paikasta, kuten ohjeet sosiaalitalasta, hätäpoistumisteistä ja evakuoimnin kokoontumispaikasta sekä paikatiedot mahdollisista 112-tilannetta varten ☐
- Operaattoreiden (vetäjä, kirjuri ja avustaja) ja paikallisen yhteyshenkilön **ESITTÄYTYMINEN** ☐
- Osallistujien toteaminen, nimilaput esiin ☐
- SOVITTAAN KÄYTÄNTEISTÄ**, saako tapahtumassa valokuvata ja kuvia jakaa. **HUOMI!** Mutta jos mukana on alaikäisiä, heidän pitää huomioida erikseen. Alaikäisille järjestettävien tilaisuuksien ja kuulemisten kuvaamisen kohdalla on omat säännöt yms. ☐
- Päivän **LUKUJÄRJESTYKSEN TOTEAMINEN/JAKAMINEN** ☐
- KESTOSTA JA TAUOISTA SOPIMINEN** ☐
- Vetäjä kertoo osallistujille dialogin **PERUSTEET JA SÄÄNNÖT**, todetaan että lopputulos on osallistujien aktiivisuuden summa
 - säännöt:** kännnykät pidetään äännettöminä ja mielellään pois kokonaan. Kunnioitetaan toisen puheenvuoraa omalla kuuntelulla, pyydetään puheenvuoraa, jokaisen mielipide on yhtä arvokas ☐
- TARVIKKEIDEN**, kuten post-it-laput ja kynät, jako pöytiin, ellei ole jo valmiiksi jaettu saliin ☐

Regina Järg–Tärno ja
Sirpa Pekkarinen,
Suomen Setlementtiliitto ry,
www.setlementti.fi
Kuvitus:
Kati Kinnunen, Graa

Materiaalit on toteutettu
yhteiseen käyttöön
oikeusministeriön paikallisen rikoksensortijunnan ja
yhteistyöhankeiden tuella.
www.rikoksensortijunta.fi

11. JOHDANTO päivän teemaan, sovitaan, pysyväkö teema aiheessa, joka ennalta sovittu/ajatehtu – vai onko joku toinen ajankohtaisempi asia mielessä (fokusointi) ☐

12. SESSIO 1 alkaa, lämmittely–kysymys, harjoitellaan mielipiteen esiin tuomista

- esimerkki: Mitä mieltä olen, onko hyvä vai huono asia että yhdessä mietimme meidän yhteisön turvallisuutta? Perustelee mielipidettäsi – osaatko sanoa, mitä etuja tai haittoja yhdessä miettimisestä voisi olla? ☐

13. ENSIMMÄINEN TEE MAKSYMYS

→ kunkin oma vastaus joko suullisesti tai lapulla, muistetaan vuoro–puheluluonne, annetaan palautetta, avataan asiaa, pohditaan yhdessä

- esimerkki A: Miten ja missä asuinaalueen turvattomuus näkyy? Mistä asioista tai ihmisistä se johtuu?
- esimerkki B: Onko tilanne lisännyt turvattomuuden tunnetta asukkaassa/asukkaissa, jos on, niin millä tavalla? ☐

14. VÄLIKESKUSTELU jos sille tarvetta

- esimerkki A: Miten olisi voinut itse toimia turvattomuuden tunteen pienentämiseksi, estämiseksi?
- Mikä meitä estää toimimasta?
- esimerkki B: Miten tilanteessa olisin voinut itse auttaa ja ketä?
- Mikä meitä estää auttamasta? ☐

15. TOINEN TEE MAKSYMYS

→ vastaus

- esimerkki: Mikä on turvaverkko ja mistä/kenestä se meidän yhteisössä voisi koostua? ☐

16. MAHDOLLINEN RYHMÄTEHTÄVÄ

- esimerkkejä aiheeksi:
 - Minkälaista turvallisuuskoulutusta on olemassa?
 - Miten me yhteisönä voisimme oppia lisää turvallisuustaitoja?
 - Mitä on resilienssi?
 - Miten sitä voi kehittää? ☐

17. DIALOGI JATKU

vetäjän valmistelun ja toteutuksen puitteissa ☐

18. Pidetään 1. tauko noin 1½ tunnin kuluttua ☐

19. SESSIO 2

20. Ruokatauko

21. SESSIO 3

22. Tauko

23. SESSIO 4

24. PALAUTEKESKUSTELU

25. JATKOTOIMENPITEISTÄ

SOPIMINEN (dialogin lopputulos)

26. LOPPUPUHEENVUORO,

kiitokset

27. Mahdolliset kahdenkeskiset KESKUSTELUT

28. Operaattoreiden ja paikallisen vastuuhenkilön lyhyt PALAVERI,

yhdessä sovittavat asiat: mm. laskutus, dokumentointi, yhteydet viranomaisiin ☐

KESKUSTELUN SUUNTA: Vetäjä oh-

jaa keskustelua sellaiseen suuntaan, että osallistujat löytävät ratkaisuja ja vaihtoehtoja uudenaikaisille toiminnolle. Ratkaisuille ja toiminnolle tunnistetaan tekijät ja resurssit. Tarvittaville toimenpiteille rakennetaan tavoiteaikataulu, milloin oltava asioita arvioitavana, mikä ovat arvioinnin mittarit, miten kerätään palautetta jne. Hyvä dialogi johtaa siihen, että tulee yhteinen ymmärrys vähintään yhdestä asiasta ja siihen liittyvä päätös jatkotoimenpiteeksi. Kuka tekee, milloin jne. Dialogin lopputuloksen (idean yhteiselle tekemiselle, muutokselle) omistaa yhteisö itse – ei yksittäinen osallistuja tai vetäjä.

MITÄ TARVIKKEITA TARVITAAN

TYÖPAJAAN? Post-it–lappujen ja kynien ohella tarvitaan isoja papereita seinille ja tusseja. Fläppitaulun paperit toimivat, myös A3–kokoiset arkit. Whiteboard–taulu omine tusseineen auttaa vetäjää selostamaan asiaa kaavioilla tai muistiinpanoilla. Erilaiset teipit, sakset, sinitarrait ja nastat osoittautuvat kyllä tarvituiksi! Kokeneella vetäjällä/kirjuriilla ovat nämä usein mukana salkussa tai pakissa. Meidän työpajoissa kysymyksiin liittyvät vastauslaput ja kommentit kiinnitettiin seinille otsikkoarkkien/teemakysymysten yhteyteen ja sitten ne valokuvattiin dokumentointia varten. Vetäjän tyylistä riippuu, tarvitaanko paikalle videotykkiä ja valokangasta. Videoklippi tai www–sivujen esittäminen elävöittää puhetta ja voi muttaa jäätä. Erilaisia turvallisuusvinkkejä voi esitellä osallistujille ja näyttää esimerkkejä hyivistä käytänteistä. Näitä tilanteita varten on hyvä,

että vetäjän käytettävissä on toinen läppäri kuin kirjurin käyttämä dokumentointiin varattu kone. Joskus on tarpeen, että salissa tai yleensä paikalla on mahdollisuus tulostaa joku paperi, ja tähän tarpeeseen voi olla kätevää olla mukana muistikku, jolla siirtää tiedostoja tulostusta varten, esimerkiksi paikan toimistoon. (Tai mahdollisesti lähettää s–postilla?)

HUOM. Jos työpaja toteutetaan osittain tai täysin etänä, Teams- tai Discord-yhteyksin, on sitä tärkeämpää suunnitella fasiltointi ja dokumentointi.

MITÄ VOIMME TODETAA AIKATAULUSTA?

Lyhyimmillään dialogi kestää kolme tuntia taukoineen. Kolmen tunnin dialogiin harvoin mahtuu erillistä ruokailua, ellei tapahtumaa aloiteta juuri sillä osiolla. Asian (teeman) hatunotto ottaa aikansa. Myös keskustelut viriävät eri lailla eri ihmisten kesken. Arvokkainta dialogi on silloin, kun siinä syntyy yhteisen ajatusta erillisistä mielipiteistä ja tilaisuus päättää konsensuskeen.

Mielenkiintoista on myös, jos dialogi voidaan toteuttaa kaksiosaisena, jatkumona, jossa yksilö voi pohtia ydinkysymystä itselleen kokoontumisten välillä ja löytää siihen rauhasa omia ratkaisuehdotuksiaan. Toisella kokoontumiskerralla palataan asiaan ja kootaan näitä näkemyksiä.

- *Dialogit edistävät yhteisöllisyyttä, ajien turvallisuutta ja resilienssiä.*
- *Dialogien pitäminen on mukavaa, hauskaa, opettavaista, merkityksellistä ja palkitsevaa.*
- *Rohkeasti kokeilemaan!*



KUTSU DIALOGITAPAHTUMAAN

HEI!

Järjestämme keskustelutilaisuuden

Päivämäärä:

Kellonaika:.....

Paikka:.....

Aihe / teema:

Kohderyhmä:

Haluaisimme kuulla, mitä Sinä ajattelet asiasta?

Tule mukaan, kerro ja kuuntele!

Ilmoittautumiset:mennessä

Lämpimästi tervetuloa mukaan!



Järjestäjän yhteystiedot:

.....

.....

Lisätietoa saa:

Puh.nr.



Dialogitapahtuman järjestäjän opas on tarkoitettu kaikille asuinalueensa tai yhteisönsä turvallisuudesta ja turvallisuuden tunteesta kiinnostuneille henkilöille ja muille, jotka haluavat järjestää turvallisuusdialogeja. Turvallisuusdialogi on ohjattu keskustelutilaisuus, jossa käsitellään turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen liittyviä asioita. Nämä asiat voivat olla konkreettisia aiheita, huolia tai epäkohtia, tai abstraktia, yleistä keskustelua nykytilasta tai tulevaisuudesta.

Turvallisuusdialogit kytetään tässä kontekstissa turvallisuuden edistämisen työkaluksi ns. rikosentorjunnan turvallisuuden tunteen edistämisen yhteisöpedagogiseksi välineeksi. Turvallisuusdialogin järjestäjän oppaassa käymme läpi dialogitapahtuman järjestämisen ideointi- ja suunnitteluvaiheesta toteutusvaiheeseen aina tapahtuman päättämiseen ja palautteeseen asti. Tarkoituksena on antaa käytännön vinkkejä ja neuvoja dialogitapahtuman toteuttamiseen. Näistä vinkeistä olemme itse hyötynneet. Olemme havainnoineet dialogitapahtumien palautteita ja tarkasteleet omaa toimintaamme kriittisesti.

*Onnistuneita ja aivan huippumahtavia
dialogitapahtumia turvallisuudesta!*

Setlementti

